

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 140. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius03val-shoot-idm139651354899680/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Herrer oc Førster hør machten til/
Som styre Land oc Rige.
Det Guds ords tienere ey sømme vil/
Hues Kald er langt wlige.

Og Forfatteren lægger ikke Skjul paa sin Mening i denne Strofe — Rimet til Alle Helgens Dag, hvormed Bogen ender —:

Vor Hellighed staar i Christi blod/
Som oss den dyre fortiente:
Udi Paffuens afflad/ tant/ drøme oc bud
Er Salighed ey at vente.

Denne Rimstok synes ikke at have vundet nogen videre Udbredelse; i hvert Fald har den ikke fortrængt Palladius' Rimstok, der optryktes i Salmebøgerne langt ned i Tiden og endnu i Mands Minde levede i Almuemund¹; af Rimstokken fra 1570 kendes derimod ingen senere Udgave eller Optryk.

II

En ny evangelisk Rimstok er bevaret i følgende Udgaver og Tryk:

1. Originaludgaven, trykt i København 1554. Fortalen er ikke dateret, men da Palladius sender Sognedegnene den „til Nyt aars gaffue“, maa Skriftet vel være udkommet ved Aarets Begyndelse.²

Trykket bestaar af 12 Blade, sign. A—B, med 20 Linjer paa Siden. Formatet er lille Oktav, som den facsimilerede Gengivelse af Titelbladet, ndf. S. 145, viser. Træsnittet paa Titelbladet forestiller Palmesøndag. Bogtrykkerens Navn er ikke meddelt, men Udstyret svarer som i de foran ud-

¹ Se *Vilh. Bang*, *Den danske Kirkes Historie i Kr. III.s Tid*, 1890, S. 110.

² Der er en Mulighed for, at et ældre Tryk kan være gaaet tabt. I *Rostgaards Katalog* (1726. S. 222. Nr. 257) nævnes nemlig en Udgave fra 1553, og Biskop *Harboe* bemærker i en Randnote i sit *Palladius-Haandskrift* (Ny kgl. Saml. 4° Nr. 2710. III), i hvilket han giver en kronologisk Oversigt over Palladius' Skrifter, at Rimstokken skal flyttes til 1553 „da er zuerst gedruckt ist“.

givne anonyme Tryk til samtidige navngivne Tryk af Hans Vingaard (se foran S. 16 med Henviisninger)¹.

Exemplar af Udgaven findes i d. kgl. Bibliothek.

2. Københavner-Tryk u. A. Dette Tryk, hvis Titellad omstaaende er gengivet, bestaar af 8 Blade. Hverken Bogtrykkerens Navn eller Trykaaret er meddelt. Trykket maa derfor dateres efter Sproget (Ortografien) og det typografiske Udstyr, og kan herefter tidfæstes til første Halvdel af 17. Aarh.

I mange Henseender adskiller denne Udgave sig fra Originaludgaven.

Den mest iøjnefaldende Forskel er, at de latinske Overskrifter er ombyttede med danske: *In Quinquag:* er erstattet med *Fastelavns Søndag*, *Inuocavit* med *Første Søndag i Faste*, *Ascensionis* med *Christi Himmelfarts Dag* osv. (se Noterne ndf. S. 158 f.).

Dernæst er Helligdagens Rækkefølge bragt i nærmere Overensstemmelse med Alterbogen: 6. og 7. Søndag efter Hellig tre Kongers Dag er udeladt, og Rimene flyttet til 27. og 26. Søndag efter Trinitatis, hvorved man har faaet et Rimpar til den manglende 27. Søndag og faaet Rimet til Joh. 6 erstattet med et Rim til den almindelige Søndags Text: Matth. 11. Mariæ Bebudelsesdag og St. Hansdag, der i Originaludgaven følger efter 4. og 6. Søndag e. Trin., er i denne Udgave ombyttede, saa de følger efter 6. og 4. Søndag e. Trin. (I Alterbogen 1556 følger de efter 4. og 3. Søndag e. Trin.). To Helligdage med dertil hørende Rim er tilføiede, nemlig: S. Michels Dag efter 18. Søndag e. Trin. og Alle Helgens Dag efter 23. Søndag e. Trin. Rimene til disse Dage lyder:

(S. Michels Dag) Matth. 18.

O Jesu Christ lad os bevar'
Din' hellig' stercke Engle Skar'

¹ At Hans Vingaard virkelig har trykt dette og de øvrige anonyme Palladius-Tryk, er nylig paavist af *Lauritz Nielsen* (Nordisk tidskr. för bok- och bibliotheksväsen, 1916. S. 102 f.).

Titelblad til Københavner-Trykiet u. A.

(*Alle Helgens Dag*) *Matth. 5.*

Jesus er Vey til Salighed/
Oc ey vor egen Hellighed.

Foruden disse reale Ændringer er der foretaget en Del af rent sproglig Art. Det har aabenbart været den ukendte Bearbejders Hensigt at tilvejebringe en fastere Rhythme, hvilket han har gennemført ved en kraftig Apostrofering; saaledes forandres *faar* [ɔ: for] *de vise oc kloge* (ndf. S. 149 L. 23) til *for Visz' oc Klog'*, *Oc Pigen* (S. 156 L. 12) forandres til *Dend Pig'*, *Oc giffuer Ecteskab* (S. 149 L. 4) bliver *Giffu'r Ecteskab*, *Hør du Peder* (S. 148 L. 15) bliver *Hør du Pedr* osv. I nogle Tilfælde er Forkortelserne af rent grafisk Art, som naar *Du dræber Propheten* (S. 148 L. 12) ændres til *Du dræbr Prophetr.*

Af Overensstemmelser bør nævnes, at Udgaven har bevaret Henvisningerne til Matthæusevangeliet paa Skærtorsdag og Paaskedag, og at Trykfejlen *Matth. 24* for *Matth. 23* (se Textrettelse ndf. S. 157) er overført uændret. Palladius' Forord er gengivet uden Forandringer.

Exemplar af Udgaven findes paa d. kgl. Bibliothek.

Naar der er givet en saa udførlig Beskrivelse af denne Udgave, tilrods for at Ændringerne efter al Sandsynlighed er foretaget efter Palladius' Død, saa er det, fordi det var denne Udgave, der gik over i det 17. Aarhundredes Salmebøger under Palladius' Navn, mens ikke et eneste Genoptryk kendes af Originaludgaven.

Af Københavner-Trykket u. A. er følgende Udgaver og Optryk mig bekendt:

2 a. Et i det hele bogstavret Optryk af Rimstokken med Palladius' Fortale i den foran Bind II. 100 omtalte Bog af H. P. Resen: *Instructio Executionis Catecheticæ*. 1636. Rimstokken findes Bl. T. 3^r og har følgende Titel:

D. P. P. | Evangeliske Rijm- | stok! ofuer Søndages oc hel- | lige Dages Evangelier om Aaret! | for unge Folck oc

*Børn/ etc. Dem saa- | ledis/ ocsaa til brug oc nytte/ efter
det som for er rørt.*

2 b. Udgave af Rimstokken — uden Palladius' Fortale — og med tilføjede Rim til Epistlerne i 2. Del af R. Svendsen-Odense's Haandbog 1643. Overskriften (Bl. X 4^v) lyder:

*D. P. P. | Euangeliske Rjmstock/ of- | ver Søndages oc
hellige Dages Euangelier om Aaret: Sampt lige saa- | dan
en ofver Epistlerne/ nu nyligen | tillagt.*

Rimene er delt i to Parter med Overskrift *Første Part* og *Anden Part* svarende til Vinter- og Sommerhalvaaret.

Som Exempel paa Rimstokkens udvidede Form anfører jeg det første Rim:

Første Advents Søndag.

Euang. Matth. 21.

Christus ind til Jerusalem reed/
Oss all' til Trøst oc Salighed.

Epist. Rom. 13.

Dis nærmer vor Gienløsning er/
Dis meer' skull' vi Gudfryctig vær'.

Exemplar af Haandbogen findes paa d. kgl. Bibliothek.

2 c. Optryk — uden Fortalen — i en Del Udgaver af Cassubens Salmebog, saaledes i Udg. 1661 S. 627, 1666 S. 686, 1677 S. 712 o. fl. Overskriften (Udg. 1661) er:

*Doct. Petri Palladii Euangeliske | Rjmstock/ ofver Søn-
dages oc hellige Da- | ges Euangelier/ om Aaret/ for unge
Folck | oc Børn/ &c dem saaledis til | brug oc nytte.*

I disse Udgaver er Trykfejlen *Matth. 24* rettet.

Til Trods for at En ny evangelisk Rimstok findes i Salmebøgerne langt ned i Tiden, er den dog ikke nogen Repræsentant for dansk Salmedigtning, og til Andagtssang — i Kirken eller i Hjemmet — har den næppe nogensinde været brugt.¹

¹ Det synes noget urimeligt, at Rimstokken er optaget i Brandt og Helwigs Anthologi (I. 55 f.), da den ligesaa lidt kan henregnes til „egenlig Kirkesang“ som til „aandelig Folkesang“.
